

**คุณธรรมและจริยธรรม : แนวทางป้องกันความไม่โปร่งใส
ในการบริหารสถานศึกษา**
**Morality and Ethics: Preventive Guidelines for Non-Transparency
In School Administration**

วินัย ทองมัน¹, ประเทือง ภูมิภักทราคม²
Winai Tongmun¹, Pratuang Phumpatrakom²

Received: September 15, 2019

Revised: September 28, 2019

Accepted: December 7, 2019

บทคัดย่อ

การบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาได้รับข้อครหาหรือผลกระทบจากการนำเสนอของสื่อหลักและสื่อออนไลน์ทั้งหลาย ในทางลบอยู่เสมอ เกี่ยวกับความไม่โปร่งใสในการบริหาร การหาผลประโยชน์จากการปฏิบัติหน้าที่ราชการ การใช้อำนาจที่ไม่เป็นธรรม หรืออื่นๆ และได้มีผู้เสนอให้ใช้คุณธรรมและจริยธรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา เช่น หลักอิทธิบาทธรรม พรหมวิหารธรรมและสังคหวัตถุ ทศพิธราชธรรม สปัจริยธรรม ขรรวาสธรรม หิริโอตตปละ หลักธรรมาภิบาลและ จรรยาบรรณวิชาชีพหรือมาตรฐานการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษาของคุรุสภา เป็นต้น แต่เมื่อวิเคราะห์คุณธรรม จริยธรรม ข้างต้น ล้วนเป็นเรื่องการปฏิบัติตนของผู้บริหารทั้งสิ้น ไม่ได้ช่วยป้องกันข้อครหาความไม่โปร่งใสในการบริหารสถานศึกษาได้มากนัก

แนวทางการบริหารในปัจจุบันต้องใช้หลักการมีส่วนร่วมในการบริหารจากคนอื่นๆ มากขึ้น ทั้งร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติ ร่วมผลประโยชน์และร่วมประเมินผล ของบุคลากรภายในและภายนอกสถานศึกษา จึงจะป้องกันข้อครหาความไม่โปร่งใสในการบริหารสถานศึกษาได้

คำสำคัญ : คุณธรรมและจริยธรรม, การบริหารสถานศึกษา

¹ อาจารย์ประจำหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์, E-mail. winaitong@yahoo.com

² อาจารย์ประจำหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์, E-mail. pratuang@hotmail.com

Abstract

Both main media and online media have always presented negative information of non-transparency of school administration, corruption, the use of unfair powers and others. In this case, there were proposers to use morality and ethics for school administrators such as Iddhipada, Brahnavihara, Sangahavatthu, Rajadhamma, Sappurisa-dhamma, Gharavasa-dhamma, Hiri Ottappa, Good governance, professional ethics of the Teachers Council of Thailand, etc.

However, the above morals and ethics are considered as self-behavior of the administrators, and cannot help prevent blames and non-transparency of school management at all.

The current administration approach requires principles of participation from more other people both inside and outside school to join all the stages of school management including decision making, Implementation, getting benefit and evaluation. It's the guidelines to prevent non-transparency of school administration.

Keywords: Morality and Ethics, School Administration

บทนำ

ตามมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ได้ให้ความหมายของสถานศึกษาไว้ว่า “สถานศึกษา” หมายความว่า สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย โรงเรียน ศูนย์การเรียน วิทยาลัย สถาบัน มหาวิทยาลัย หน่วยงานการศึกษาหรือหน่วยงานอื่นของรัฐหรือของเอกชน ที่มีอำนาจหน้าที่หรือมีวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา บุคคลที่มีหน้าที่บริหารหน่วยงานเหล่านี้ให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษาคือ ผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญขององค์กร เป็นผู้แทนของหน่วยงานที่แสดงให้เห็นถึงคุณลักษณะขององค์กร เป็นที่เคารพ เชื่อถือ ศรัทธาของบุคลากรทั้งภายในและภายนอกด้วย (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542, หน้า 2)

และในขณะนี้เราจะพบว่าทั้งสื่อหลักและสื่อออนไลน์ทั้งหลายจะนำเสนอข่าวที่เกี่ยวข้องกับการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา ในทางลบอยู่เป็นประจำ ไม่ว่าจะเป็นความไม่โปร่งใสในการบริหาร การหาผลประโยชน์จากการปฏิบัติหน้าที่ราชการ การใช้อำนาจที่ไม่เป็นธรรม หรือ

อื่นๆ จนนำไปสู่การเดินขบวนขับไล่จาก นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชนหลายต่อหลายครั้ง หากเรื่องเหล่านี้เป็นเรื่องจริง ก็สมควรแห่งเหตุ แต่หากเป็นเรื่องที่ไม่จริงก็น่าเห็นใจผู้บริหารที่โดนกระทำแบบนี้ สังคมตัดสินไปแล้วย่อมมีผลทึบติดตัวตลอดไป

จึงเห็นว่าน่าจะมีวิธีการที่จะช่วยป้องกันตั้งแต่ต้นให้กับผู้บริหารที่ไม่ได้กระทำในข้อกล่าวหาต่างๆ จนทำให้ต้องมัวหมอง ถูกเหยียดหยามจากสังคมอย่างไม่ยุติธรรม บทความนี้ผู้เขียนต้องการให้สังคมไทยยุคปัจจุบันได้ตระหนักถึงคุณธรรมและจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นสำคัญเพื่อไม่ให้เกิดเหตุการณ์ที่เป็นปัญหาดังที่กล่าวมา

ความหมายของคุณธรรม จริยธรรม

ในความเป็นจริงมีผู้ให้ความหมายของคุณธรรม จริยธรรม ไว้มากมาย แต่เพื่อให้ได้เข้าใจได้ตรงกันกับวัตถุประสงค์ของบทความนี้ ผู้เขียนจึงขอให้ความหมายที่แคบลงดังนี้

คุณธรรม หมายถึง คุณงามความดีของบุคคลที่ยึดถือหลัก ความสุจริต ความซื่อสัตย์ หรือความโปร่งใสในการบริหารสถานศึกษา

จริยธรรม หมายถึง ความประพฤติหรือพฤติกรรมของบุคคลที่แสดงออกทางกาย วาจา บ่งชี้ให้เห็นถึงความสุจริต ความซื่อสัตย์หรือความโปร่งใสในการบริหารสถานศึกษา

ดังนั้นหากพิจารณา คุณธรรม จริยธรรม ป้องกันข้อครหาความไม่โปร่งใสในการบริหารสถานศึกษาก็หมายถึง คุณงามความดีของบุคคลที่แสดงออกมาให้บุคคลอื่นเห็นและเชื่อถือซึ่งจะไม่ถูกกล่าวหาว่า ไม่สุจริต ไม่ซื่อสัตย์หรือไม่โปร่งใสในการบริหารสถานศึกษา นั่นเอง

คุณธรรมและจริยธรรมสำหรับนักบริหารในสถานศึกษา

ได้มีผู้กล่าวถึงคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับนักบริหารในสถานศึกษาไว้คล้ายๆ กัน 2-3 ท่าน ดังนี้

ตะวัน บุญสุข (Tavan Boonsuk, เว็บไซต์, 2560) ได้ศึกษาวิเคราะห์คุณธรรม จริยธรรม สำหรับผู้บริหารในสถานการศึกษา ไว้ว่า

1. เป็นผู้มีบุคลิกภาพที่ดี (Good Personality) คือ เป็นผู้มีสุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี ประกอบด้วย 1) มีสุขภาพกายที่ดี คือ เป็นผู้มีสุขภาพอนามัยที่ดี มีท่วงท่ากิริยา รวมทั้งการ แต่งกาย ที่สุภาพ เรียบร้อยดีงาม สะอาด และดูสง่างามสมฐานะ และ 2) มีสุขภาพจิต

ที่ดี คือ เป็นผู้ที่มีอัธยาศัยใจคอที่งาม เป็นคนดี มีศีลธรรม ได้แก่ ศรัทธา ศีล สุตะ จาคะ วิริยะ สติ สมาธิและปัญญา กับทั้งมีกัลยาณมิตรธรรมคือมีคุณธรรมของคนดี

2. เป็นผู้ที่มีหลักธรรมในการครองงานที่ดี ด้วยคุณธรรม คือ อิทธิบาทธรรม (พระไตรปิฎกฉบับหลวง เล่มที่ 19 หน้า 277 ข้อที่ 1137) ได้แก่ 1) ฉันทะ ความรักงาน 2) วิริยะ ความเพียร 3) จิตตะ ความเป็นผู้มีใจจดจ่ออยู่กับการทำงาน 4) วิมังสา ความเป็นผู้รู้จักพิจารณาเหตุสังเกตผลในการปฏิบัติงาน

3. เป็นผู้รู้จักหลักปฏิบัติต่อกันด้วยดีระหว่างผู้บังคับบัญชากับลูกน้องหรือผู้ อยู่ใต้บังคับบัญชา ตามหลักธรรม “ເໝືອນທິດ”

4. เป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ (Human Relation) ที่ดีด้วยคุณธรรม คือ พรหม วิหารธรรมและสังคหัตถุ ประกอบด้วย 1) พรหมวิหารธรรม คุณธรรมของผู้ใหญ่ 4 ประการ คือ เมตตา ความรัก ปราบปรามที่จะให้ผู้อื่นอยู่ดีมีสุข กรุณา ความสงสาร ปราบปรามให้ผู้มีทุกข์ เดือดร้อน ให้พ้นทุกข์ มุทิตา ความพลอยยินดี ที่ผู้อื่นได้ดี ไม่คิดอิจฉาริษยากัน อุเบกขา คือ ความวางเฉย ไม่ยินดียินร้าย (พระพุทธโฆษาจารย์, คัมภีร์วิสุทธิมรรค ฉบับ 100 ปี, หน้า 584) และ 2) สังคหัตถุธรรม 4 ประการ คือ ทาน รู้จักให้ปันสิ่งของของตน แก่ผู้อื่นที่ควรให้ปัน ปิย วาจา รู้จักเจรจาอ่อนหวาน คือ กล่าวแต่วาจาที่สุภาพอ่อนโยน อตถจริยา รู้จักประพฤติสิ่งที่เป็น ประโยชน์แก่ผู้อื่น สมานัตตตา เป็นผู้มีตนเสมอ ไม่ถือตัวเย่อหยิ่ง จองหอง อวดดี (ที่. ปา. 11/140/167; 267/244)

5. เป็นผู้มีความคิดริเริ่ม (Initiatives) ด้วยความคิดสร้างสรรค์ (Creative)

6. เป็นนักคิดพัฒนา (Development)

7. เป็นผู้มีส่วนในภาระหน้าที่ความรับผิดชอบ (Sense of Responsibilities) สูง

8. เป็นผู้มีความมั่นใจตนเอง (Self Confidence) สูง

9. เป็นผู้ประกอบด้วย “หลักธรรมาภิบาล” คือ คุณธรรมของนักปกครองนัก บริหารที่ดี (Good Governance) มี 4 หลัก คือ

9.1 หลักความถูกต้อง คือ มีการพิจารณาวินิจฉัยปัญหา การทำ การตัดสินใจ (Decision Making) และสั่งการ (Command) ด้วยความถูกต้องตามกฎหมาย บ้านเมือง และกฎระเบียบข้อบังคับ ขององค์กร ที่ออกตามกฎหมาย ถูกต้องตามหลัก ศีลธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีของสังคม ถูกต้อง ตามนโยบายของผู้บังคับบัญชานายก เหนือ และถูกต้องตรงประเด็นตามหลักวิชา และได้รับความพึงพอใจ จากคนที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ปีที่ 8 ฉบับที่ 1 มกราคม-เมษายน 2563

9.2 หลักความเหมาะสม คือ รู้จักคิด พูด ทำ กิจการงาน และปฏิบัติงานได้เหมาะสม ถูกกาลเทศะ บุคคล สังคม และสถานการณ์ เป็นผู้มีสัปปุริสธรรม 7

9.3 หลักความบริสุทธิ์ คือ มีการวินิจฉัย สั่งการ กระทำกิจการงาน ด้วยความบริสุทธิ์ใจ

9.4 หลักความยุติธรรม คือ มีการวินิจฉัย สั่งการ และปฏิบัติต่อผู้อยู่ใต้ปกครอง และ บุคคลที่เกี่ยวข้อง ด้วยความชอบธรรม บนพื้นฐานแห่งหลักธรรม หลักการ เหตุผล และข้อมูลที่ถูกต้อง เชื่อถือได้ และตรงประเด็น และด้วยความเที่ยงธรรม คือ ไม่อคติ เป็นผู้ปราศจากความลำเอียงหรืออคติ 4

10. คุณธรรมจริยธรรมตามหลักทศพิธราชธรรม มี 10 ประการ คือ ทาน การให้ สีล การสำรวมระวัง กายและวาจา ปริจจาคะ การเสียสละ อาชวชะ ความซื่อตรง มัททวะ ความสุภาพอ่อนโยน ตปะ ความเพียร อักโกธะ ความไม่โกรธ อวิหิงสา การไม่เบียดเบียนผู้อื่น ขันติ ความอดทน อวิโรธนะ ความประพฤติปฏิบัติที่ไม่ผิดทำนองคลองธรรม และดำรงอาการคงที่ ไม่หวั่นไหว ด้วยอำนาจอินทรีย์นัย

ส่วนพระมหาสมบุรณ์ สุธมโม ได้กล่าวถึง คุณธรรมจริยธรรมกับผู้บริหารการศึกษา (เว็บไซต์, 2560) ไว้ดังนี้

1. สัปปุริสธรรม 7 ธรรมของคนเป็นคนดีสมบุรณ์แบบ 7 อย่างคือ ธัมมัญญตา รู้หลัก หรือรู้จักเหตุ อัตถัญญตา รู้ความมุ่งหมายหรือรู้จักผล อัตตัญญตา รู้จักตน มัตตัญญตา รู้จักประมาณ กาลัญญตา รู้จักกาล ปริสัญญตา รู้จักชุมชน และ ปุคคลัญญตา รู้จักบุคคล

2. อิทธิบาท ธรรมแห่งความสำเร็จ 4 ประการคือ ฉันทะ ความพอใจรักใคร่สิ่งนั้น วิริยะ ความเพียรพยายามทำสิ่งนั้น จิตตะ ความเอาใจฝักใฝ่ในสิ่งนั้น วิมังสา ความใคร่ครวญหาเหตุผลในสิ่งนั้น

3. พรหมวิหาร ธรรมประจำใจ 4 ประการ คือ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา

4. สังคหัตถุ ธรรมเป็นหลักการสงเคราะห์ 4 ประการคือ ทาน การแบ่งปัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ปิยวาจา พูดจาน่ายินยอมนับถือ อตถจริยา บำเพ็ญประโยชน์ สมานัตตตา ไม่ถือตัวร่วมทุกข์สุข

5. ขรรวาสธรรม ธรรมสำหรับผู้ครองเรือน 4 ประการคือ สัจจะ ความซื่อสัตย์ ทมะ ข่มใจ ควบคุมอารมณ์ได้ ขันติ ความอดทน และจาคะ ความเสียสละ

6. ทศพิธราชธรรม ธรรมสำหรับผู้บริหาร 10 ประการ คือ ทาน สีล การบริจาค ความซื่อตรง ความอ่อนโยน ความเพียรเพากิเลส ความไม่โกรธ ความไม่เบียดเบียน ความอดทน และความไม่คลาดธรรม

พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส ได้กล่าวถึง สุจริตธรรมในฐานะเครื่องมือป้องกันการทุจริตคอร์รัปชันในสังคมไทยปัจจุบัน (เว็บไซต์, 2561) ไว้ว่า

ความประพฤติดี ความประพฤติงามและการประพฤติปฏิบัติในวิถีที่เรียบง่าย การประพฤติดี งามและง่ายนั้น สะท้อนผ่าน 3 มิติคือ

1. กายสุจริต เป็นการประพฤติดี และงดงามทางกายโดยงดเว้นจากการไม่เบียดเบียน และฆ่าสัตว์ (ปาณาติบาต) การไม่แย่งชิง คดโกง ยักยอก และลักพาสิ่งของที่เจ้าของมิได้อนุญาต (อทินนาทาน) และการประพฤติผิดในเรื่องกามคุณจนขาดความสำรวมระวัง (กามเมสุมิจฉาร)

2. วาสุจริต เป็นการประพฤติดี และงดงามทางวาจา โดยการงดเว้นจากการพูดเท็จ และบิดเบือนเพื่อให้มา หรือให้บุคคลอื่นในทางที่ผิด (มุสาวาท) การพูดจาเหน็บแนม และส่อเสียดบุคคลอื่น (ปุสฺสวาจา) การพูดคำหยาบคายเพื่อให้คนอื่นเจ็บใจ (ผรุสวาจา) และการพูดจาเพื่อเจ้าหาสาระมิได้จากการพูดเหล่านั้น (สัมผัปปลาปะ)

3. มโนสุจริต เป็นการประพฤติดี และงดงามทางจิตใจ โดยการไม่เพ่งเล็งที่จะแสวงหาช่องทางเพื่อให้ทรัพย์สินสมบัติของคนอื่น (อนภิชฌา) การไม่ผูกพยาบาทจองเวรคนอื่น (อพยาบาท) และการมีความคิดในทางที่ถูกต้องเหมาะสม มีปัญญาคิดพิจารณาสิ่งต่างๆ ตามความเป็นจริง (สัมมาทิฐิ)

และหลักธรรมที่สนับสนุนและส่งเสริมความสุจริต ได้แก่ หลักหิริโอตตปปะ คำว่า หิริ หมายถึง การละอายต่อบาป โอตตปปะ หมายถึง การเกรงกลัวต่อผลของบาปที่จะเกิดขึ้นตามมา หลักสัมมาอาชีวะ สัมมาอาชีวะ หมายถึง การเว้นมิจฉาอาชีวะ อันได้แก่ การเลี้ยงชีพไม่ชอบ คือ การแสวงหาปัจจัยมาบริโภคที่มีชอบ คือการโกงหรือหลอกลวง เว้นการประจบสอพลอ การบีบบังคับขู่เข็ญ และการต่อลาภด้วยลาภ หรือก็คือการแสวงหาลาภโดยไม่ประกอบด้วยความเพียร (สัมมาวายามะ) คือขี้เกียจ อยากได้มาง่ายๆโดยไม่อาศัยกำลังแห่งสติปัญญาและแรงกาย ขี้โลภ จนไม่ชอบธรรม เช่น ทุจริตคดโกง การเบียดเบียนลูกจ้าง และทำลายสิ่งแวดล้อม และหลักสันโดษ ความสันโดษ คือ ความยินดี ความพอใจ คือความรู้จักพอดี ความรู้จักพอเพียงมีลักษณะ 3 อย่าง คือ (1) ยินดีพอใจในสิ่งที่มีที่ได้มา ด้วยเรี่ยวแรงของตนในทางชอบธรรม ไม่ดิ้นรนอยากได้จนทำให้เกิดความเดือดร้อน (2) ยินดีพอใจกำลังของตน ใช้กำลังที่มีอยู่ เช่น ความรู้ความสามารถให้เกิดผลเต็มที่ ไม่ย่อหย่อนบกพร่อง (3) ยินดีพอใจแต่ไม่เกินไป คือรู้จักพอเป็น อิ่มเป็น และแบ่งปันส่วนที่เกินไปเอื้อเพื่อผู้อื่นตามสมควร ความสันโดษ เป็นแนวปฏิบัติเพื่อให้เกิดความพอดีในชีวิตประจำวัน ไม่ฟุ้งเฟ้อเกินไป ไม่เขียมเกินไป ไม่ฟุ้งซ่านจนเกิดเดือดร้อน เป็นต้น

นอกจากนั้น **คุรุสภา** (2548, หน้า 45-46) ยังได้กำหนดจรรยาบรรณวิชาชีพหรือมาตรฐานการปฏิบัติตนของผู้บริหารสถานศึกษา ไว้ดังนี้

จรรยาบรรณต่อตนเอง

1. ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ต้องมีวินัยในตนเอง พัฒนาคตนเองด้านวิชาชีพ

บุคลิกภาพ

และวิสัยทัศน์ ให้ทันต่อการพัฒนาทางวิทยาการ เศรษฐกิจ สังคม และการเมืองอยู่เสมอ

จรรยาบรรณต่อวิชาชีพ

2. ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ต้องรัก ศรัทธา ซื่อสัตย์สุจริต รับผิดชอบต่อวิชาชีพ และเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรวิชาชีพ

จรรยาบรรณต่อผู้รับบริการ

3. ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ต้องรัก เมตตา เอาใจใส่ ช่วยเหลือ ส่งเสริม ให้กำลังใจแก่ศิษย์และผู้รับบริการ ตามบทบาทหน้าที่โดยเสมอหน้า

4. ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ต้องส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ ทักษะ และนิสัยที่ถูกต้องดีงามแก่ศิษย์และผู้รับบริการ ตามบทบาทหน้าที่อย่างเต็มความสามารถด้วยความบริสุทธิ์ใจ

5. ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ต้องประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ทั้งทางกาย วาจา และจิตใจ

6. ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ต้องไม่กระทำความผิดเป็นปฏิปักษ์ต่อความเจริญทางกาย สติปัญญา จิตใจ อารมณ์ และสังคมของศิษย์และผู้รับบริการ

7. ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ต้องให้บริการด้วยความจริงใจและเสมอภาค โดยไม่เรียกรับหรือยอมรับผลประโยชน์จากการใช้ตำแหน่งหน้าที่โดยมิชอบ

จรรยาบรรณต่อผู้ร่วมประกอบวิชาชีพ

8. ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา พึงช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันอย่างสร้างสรรค์ โดยยึดมั่นในระบบคุณธรรม สร้างความสามัคคีในหมู่คณะ

จรรยาบรรณต่อสังคม

9. ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา พึงประพฤติปฏิบัติตนเป็นผู้นำในการอนุรักษ์และพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญา สิ่งแวดล้อม รักษาผลประโยชน์ของส่วนรวมและยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี

ในบรรดาคุณธรรม จริยธรรมทั้งหลายข้างต้นเป็นเรื่องเฉพาะตนของผู้บริหารทั้งสิ้น

จะเห็นว่าหากจะวิเคราะห์คุณธรรม จริยธรรม ข้างต้น ในกรณีที่จะป้องกันข้อครหาความไม่โปร่งใสในการบริหารสถานศึกษาได้เพียงใด จากมุมมองต่อไปนี้

1. จากตัวผู้บริหารเอง ย่อมเป็นที่แน่นอนว่าหากผู้บริหารมีคุณธรรม จริยธรรมข้างต้นอย่างเต็มเปี่ยม ย่อมถือได้ว่าเป็นคนดี ยิ่งถ้าประพฤติ ปฏิบัติตนแบบนี้มาเป็นระยะเวลายาวนานด้วยแล้ว ยิ่งมองเห็นตัวเองจะไม่มีปัญหาเรื่องความโปร่งใสเลย

2. จากบุคลากรในสถานศึกษา หากยึดผู้บริหารเป็นตัวตั้ง บุคลากรในสถานศึกษาจะแบ่งได้เป็น 3 กลุ่มคือ กลุ่มแรกจะเป็นกลุ่มที่ชื่นชอบและสนับสนุนผู้บริหาร อาสาทำงาน กลุ่มที่สองจะเป็นกลุ่มที่มองการปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหารแบบไม่ยินดียินร้าย จะทำอะไรก็ช่าง ไม่

ขัดขวางไม่ต่อต้าน แต่ไม่อาสานาน และกลุ่มที่สามจะเป็นกลุ่มที่มองผู้บริหารในแง่ลบไม่ว่าจะทำอะไรจะดูไม่ดีไปหมด กลุ่มไหนมีจำนวนมากน้อยกว่ากัน ไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับเทคนิคการบริหารของผู้บริหารเป็นสำคัญ

3. จากบุคลากรนอกสถานศึกษา อันได้แก่ ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน บุคลากรของหน่วยงานราชการ เอกชน พระสงฆ์และประชาชนทั่วไป โดยปกติหากผู้บริหารเป็นคนที่มีความคุณธรรม จริยธรรมดังกล่าวข้างต้นย่อมเป็นที่รัก ชื่นชม ศรัทธาจากบุคลากรนอกสถานศึกษาอยู่แล้ว

หากจะเกิด ข้อครหาความไม่โปร่งใสในการบริหารสถานศึกษาจะมาจากกลุ่มที่ 2 บุคลากรในสถานศึกษาเป็นส่วนใหญ่

และในปัจจุบันความเชื่อในเรื่องคนดี คนที่เชื่อถือได้ คนโปร่งใสบริสุทธิ์ ไม่มีในสังคมนี้แล้วเพราะพบแล้วในเชิงประจักษ์แทบทุกวันว่า พระสงฆ์ชั้นผู้ใหญ่อันเป็นที่เลื่อมใสศรัทธา ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ที่ปฏิบัติหน้าที่มาเป็นเวลานาน ผู้ได้รับโล่ดีเด่นด้านต่างๆ คนที่ได้ชื่อว่าบุคคลตัวอย่าง ล้วนถูกกิเลส ตัณหา พาให้เสียคน ถูกจับสึก ติดคุกหรือไม่ก็หนีคดีไปต่างประเทศ มีให้เห็นอยู่บ่อยๆ

ด้วยเหตุนี้จึงต้องหาสิ่งที่จะช่วยป้องกันข้อครหาความไม่โปร่งใสในการบริหารสถานศึกษาที่สังคมปัจจุบันยอมรับนั่นคือ พยาน แต่อยู่เฉยๆแล้วใครจะมาเป็นพยานให้

ลองนึกถึงหลักการบริหารที่สำคัญมากในปัจจุบัน ทุกหน่วยงานต้องใช้อันกล่าวได้ว่าเป็นคุณธรรม จริยธรรมสังคม นั่นคือ การมีส่วนร่วม (Participation) การทำงานหลายๆคนหรือทำเป็นทีมรู้เห็นเป็นการทั่วไปถือว่ามีพยานในการบริหารหรือทำกิจการใดๆในสถานศึกษา แต่การมีส่วนร่วมแค่นั้นถือว่ามีส่วนร่วมที่พอจะเป็นพยานได้

โคเฮนและอัฟฮอฟ (Cohen and Uphoff) (อ้างใน วินัย ทองมัน, 2548. หน้า 25) ได้กล่าวถึง การมีส่วนร่วมในเรื่องอะไรหรือประเภทหรือลักษณะของการมีส่วนร่วมแบ่งเป็น 4 ประเภท คือ

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Participation in Decision Making)
2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ (Participation in Implementation)
3. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (Participation in Benefits)
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Participation in Evaluation)

นั่นคือการมีส่วนร่วมตั้งแต่ ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติ ร่วมผลประโยชน์และร่วมประเมินผลจึงจะถือว่าพอจะเป็นพยานในการทำงานหรือกิจการใดๆ ในสถานศึกษาได้

แล้วใครควรจะเป็นผู้ที่เข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารงานบ้าง

หากย้อนกลับไปข้างต้นการป้องกันข้อครหาความไม่โปร่งใสในการบริหารสถานศึกษาได้เพียงใด จากมุมมองของตัวผู้บริหารเอง บุคลากรในสถานศึกษา ทั้ง 3 กลุ่มคือ กลุ่มแรกจะเป็น

กลุ่มที่ชื่นชอบและสนับสนุนผู้บริหาร อาสาทำงาน กลุ่มที่สองจะเป็นกลุ่มที่มองการปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหารแบบไม่ยินดียินร้าย จำทำอะไรก็ช่าง ไม่ขัดขวางไม่ต่อต้าน แต่ไม่อาสางาน และกลุ่มที่สามจะเป็นกลุ่มที่มองผู้บริหารในแง่ลบไม่ว่าจะทำอะไรจะดูไม่ดีไปหมด และบุคลากรนอกสถานศึกษา ฉะนั้นการให้บุคลากรในสถานศึกษาทั้งสามกลุ่มได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารจึงเป็นหลักประกันข้อครหาได้พอสมควร แต่หากให้แน่นอน ปลอดภัยข้อครหาที่ควรให้ บุคลากรนอกสถานศึกษา เข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารด้วยยิ่งจะเป็นการยืนยันความโปร่งใสในการบริหารยิ่งขึ้น

สรุป

นอกจากการที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะมีคุณธรรม จริยธรรม เฉพาะตนตามหลักการและทฤษฎีข้างต้นแล้ว สังคมในปัจจุบันที่มีคำถามตลอดเวลา ทุกเรื่อง ความเคลือบแคลง ความระแวงในคุณความดีของบุคคลทั่วไป ความดี ความเชื่อถือเฉพาะตนจึงใช้ได้เพียงบางส่วนแตกต่างจากการบริหารสถานศึกษาเมื่อก่อนมาก ที่บุคคลทั่วไปจะเชื่อถือ ศรัทธาในตัวผู้บริหาร ถือว่าเป็นแบบอย่างให้กับคนทั่วไป ฉะนั้นการบริหารในปัจจุบันต้องมีการมีส่วนร่วมในการบริหารจากคนอื่น ๆ มากขึ้น ทั้งร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติ ร่วมผลประโยชน์และร่วมประเมนผล ของบุคลากรภายในและภายนอกสถานศึกษา จึงจะป้องกันข้อครหาความไม่โปร่งใสในการบริหารสถานศึกษาได้

เอกสารอ้างอิง

ข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณของวิชาชีพ พ.ศ. 2548. **ราชกิจจานุเบกษา**. เล่ม 122 ตอนพิเศษ 76 ง., 5 กันยายน 2548.

พระมหาสมบุญ สุธมโม. คุณธรรมจริยธรรมกับผู้บริหารการศึกษา, จาก

<http://www.mcu.ac.th/>

site/articlecontent_desc.php?article_id=1895&articlegroup_id=328,

เข้าถึงเมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน 2561.

พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส. สุจริตธรรมในฐานะเครื่องมือป้องกันการทุจริตคอร์รัปชันใน

สังคมไทยปัจจุบัน, จาก [http://www.mcu.ac.th/site/articlecontent_desc.php?](http://www.mcu.ac.th/site/articlecontent_desc.php?article_id=1955&articlegroup_id=330)

article_id=1955&articlegroup_id=330,

เข้าถึงเมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน 2560.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. **ราชกิจจานุเบกษา**. เล่ม 116 ตอนที่ 74 ก.

หน้า 1-23, 19 สิงหาคม 2542.

บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ปีที่ 8 ฉบับที่ 1 มกราคม-เมษายน 2563

วินัย ทองมัน. การพัฒนารูปแบบการสรรหาผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน,ปริญญาานิพนธ์-
ดุขฎิบัณฑิต มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2548.

Tavan Bunsorn. ศึกษาวิเคราะห์คุณธรรม จริยธรรม สำหรับผู้บริหารในสถานการศึกษา, จาก
<http://englishformbunsorn.blogspot.com/2012/10/blog-post.html>,
เข้าถึงเมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน 2560.